

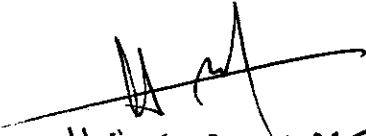
2/596¹

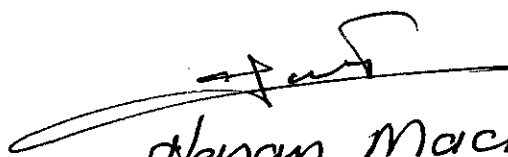
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

10.06.1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

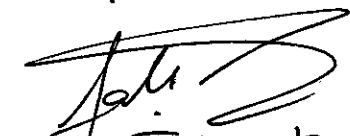
Saygılarımla.29.01.2009

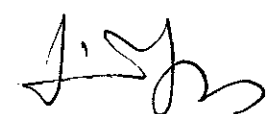

Hüseyin Meri
İSTANBUL MİLLETVEKİLİ

Hasan Macit
İSTANBUL MİLLETVEKİLİ

Mustafa Vural
ADANA MV.

Dr. Hasan ERÇELEBİ
Denizli Milletvekili

Ayşe Jale Ağırbaş
İSTANBUL MV.

Süleyman Yagiz
İSTANBUL MV.

GEREKÇE

Milletvekili seçimlerine katılan partilerin milletvekili çıkarabilmeleri için ülke genelinde en az belirli bir oranda oy almaları, nispî seçim sisteminin geçerli olduğu çeşitli ülkelerde "yönetimde istikrar" ilkesinin bir gereği olarak uygulanagelmektedir.

1980 darbesine kadar ülkemizdeki seçim sistemleri, genel olarak "temsilde adalet" anlayışını esas almıştır.

1980 askerî müdahalesinin ardından ülkemizdeki seçim sistemi yeniden düzenlenmiştir. Getirilen yeni seçim sistemi, önceki dönemde yaşanan koalisyon hükümetlerine tepki olarak "yönetimde istikrar" anlayışını temel almıştır.

Gerçekten 1983 yılında çıkarılan 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nda, 1980 öncesinde sık sık yaşanan hükümet bunalımlarına bir tepki olarak, ülke geneli için yüzde 10'luk genel baraj sistemi getirilmiştir. Böylece, küçük partilerin Meclis'e girmeleri engellenerek güçlü partilerin oluşması ve buna dayalı olarak da hükümet kuruluşunda istikrar sağlanması hedeflenmiştir.

Bu oran, demokratik rejimle yönetilen başka bir ülkede rastlanmayacak kadar yüksektir. Nitekim nispî temsil sistemini benimsemiş Avrupa Birliği ülkelerinde en yüksek baraj oranı yüzde 5'tir.

Yüzde 10'luk genel baraj oranı, 1983 yılından bu yana yapılan 7 genel seçimde uygulanmıştır. Getirilen bu yüksek baraja rağmen seçimlerden "yönetimde istikrar" sonucu her zaman çıkmamıştır. Bu sistem, 1991, 1995 ve 1999 seçimlerinden sonra koalisyon hükümetlerinin kurulmasına engel olamamış; 1983'ten bugüne kadar yapılan 7 seçimin 3'ünden koalisyon hükümetleri çıkmıştır.

Yüzde 10'luk genel barajın en önemli sonucu, "temsilde adalet" ilkesini büyük ölçüde yaralamış olmasıdır. Bu uygulama iki temel sorun yaratmıştır. Bu sorunlardan ilki, milyonlarca oyun meclise yansımaya "boşa" gitmesidir. Buna bağlı olarak ortaya çıkan ikinci sorun da, Meclis'e giren partilerin aldıkları oyun çok üzerinde sandalye sahibi olmalarıdır.

Bu durumda, yüksek oranda milletvekili çıkaran partilerce kurulan hükümetlerin arkasında aynı oranda seçmen desteğinin bulunmaması gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Bunun en çarpıcı örneği, 2002 yılında yapılan milletvekili genel seçimlerinde görülmüştür. Bu seçimde seçmen oyunun yüzde 45,3 gibi büyük bir oy oranını parlamentoya yansımamıştır. Bunun doğal sonucu olarak, yüzde 34,3 oranında oy alan birinci parti, Meclis'te yüzde 66,0 oranı ile temsil edilmiştir.

Yüksek baraj sistemi, seçmen kitlesinin tercihleri önüne konulmuş bir engel hâline gelmiştir. Seçmen, oyunun boşa gideceği kaygısıyla, ya gerçek tercihi dışında bir partiye yönelmekte, ya da sandık başına gitmemektedir. Böylece siyaset partilerle seçmenler arasındaki bağlar zayıflamakta, yurttaşların parlâmentoya olan güveni azalmaktadır. Demokratik sistemin güçlenmesi, seçmenlerin katılımının en üst düzeyde sağlanması ile gerçekleşebilir. Temsilde adaletin sağlanması bu bakımdan da önem taşımaktadır.

1946 yılından bu yana çok partili hayatın egemen olduğu ÷lkemizde, demokrasinin güçlenmesi için yüzde 10'luk barajın, ilerideki seçimlerde bir meşruiyet sorununa dönüşmeden makul bir düzeye çekilmesi, kaçınılmaz bir zorunluluk hâline gelmiştir.

Bu bağlamda 1995 yılında Anayasanın 67. maddesine eklenen bir fıkra ile seçim kanunlarının "temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerine uyacak bir biçimde düzenlenmesi" hükmünün eklenmiş olması da dikkate alınmalıdır.

Ortaya çıkan aksaklıkları gidermenin yolu, yönetimde istikrar ve temsilde adalet ilkelerinin uzlaştırıldığı bir oranı yakalamaktır. Ülkemiz koşulları dikkate alındığında bu iki ilkenin birlikte uygulanması, milletvekili seçimlerinde ÷lke barajının yüzde 5 olarak belirlenmesini gerektirir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- 12 Eylül 1980 askerî müdahalesinin ardından 1983 yılında çıkarılmış olan 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nda, 1980 öncesinde yaşanan hükümet bunalımlarına bir tepki olarak, ülke geneli için yüzde 10'luk genel baraj sistemi getirilmiştir.

Bu oran, demokratik rejimle yönetilen başka hiç bir ülkede rastlanmayacak kadar yüksektir.

1983'ten bu güne kadar yapılan 7 seçimin 3'ünden koalisyon hükümetleri çıkmıştır. Bu da, söz konusu barajın kendisinden beklenen işlevi her zaman yerine getirmediğini de yeterince ortaya koymaktadır.

Yüzde 10'luk ülke barajı, "temsilde adalet" ilkesini büyük ölçüde yaralamıştır. Bu bakımdan barajın, "temsilde adalet" ve "yönetimde istikrar" ilkelerine uyacak makul bir düzeye çekilmesi bir zorunluluk hâline gelmiştir.

Önerilen değişiklik ile demokratik parlâmenter sistemin güçlendirilmesi için milletvekili seçimlerinde uygulanan ülke barajının yüzde 5'e çekilmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 2- Yürürlük maddesidir.

MADDE 3- Yürütme maddesidir.

2939 SAYILI MİLLETVEKİLİ SEÇİMİ KANUNU'NDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 10.06.1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 33. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "% 10'unu" ibaresi "% 5'ini" olarak; üçüncü fıkrasında yer alan "yüzde onluk" ibaresi "yüzde beşlik" olarak değiştirilmiştir.

MADDE 2- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür

MADDE 3- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

ASLI GİBİDİR

Dr. İrfan NEZİROĞLU
Kanunlar ve Kararlar Müdürü